

Õiguskantsler

Tea Türnpuu
notar
tea.tyrnpuu@tlnotar.com

Teie 24.07.2013 nr

Meie 02.09.2013 nr 7-6/130841/1303746

Soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgmiseks Pöördumisele vastamine

Lugupeetud notar

Teile teadaolevalt pöördus minu poole avaldaja, kes ei olnud rahul Teie tegevusega tema pöördumisele vastamisel.

Olles tutvunud avaldaja pöördumisega, Teie vastusega minu teabe nõudmisele ja asjassepuutuvate õigusnormidega, leian, et Te ei järginud põhiõiguste ja -vabaduste tagamise põhimõtet ning hea halduse tava, kui jätsite avaldaja pöördumisele mõistliku aja jooksul vastamata ja vastused põhjendamata.

Eeltoodust lähtudes soovitan Teil kaaluda avaldaja ees vabandamist ja avaldajale uuesti vastamist.

Järgnevalt põhjendan oma seisukohta.

I Asjaolud ja menetluse käik

1. Minu poole pöördus avaldaja, kes väitis, et ta ei ole saanud Teilt vastust oma 20.11.2012 pöördumisele, mis puudutas avaldaja endise abikaasa pärimismenetlust. Nimelt soovis avaldaja teada saada, kas notar nõustub tema seisukohaga, mille kohaselt korteriomand on avaldaja lahusvara ja see ei kuulu pärandvara hulka. Juhul kui mitte, siis palus avaldaja selgitada, milline tuvastuslik nõue on piisav selleks, et notar saaks lugeda korteriomandi tema lahusvaraks. Avaldaja oli seisukohal, et korteriomand on tema lahusvara eelkõige seetõttu, et tema erastas korteri ja abielulised suhted olid korteri erastamise ajaks lõppenud.

2. Avaldaja märkis, et ta sai 20.11.2012 notaribüroolt teatise, et tema pöördumine on kätte saadud. Lisaks sai avaldaja 04.12.2012 Teilt kinnituse, et olete tema pöördumise kätte saanud ning koostate ja saadate temale ametliku ja korrektse vastuse. Avaldaja pöördus 25.06.2013 minu poole ja palus minu abi, et saada oma pöördumisele vastus.

3. Võtsin avaldaja pöördumise menetlusse ja pöördusin 28.06.2013 teabe nõudmisega nr 7-6/130841/1302948 pöördumisele vastamise küsimuses Teie poole.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

4. Vastasite minu teabe nõudmisele 24.07.2013. Selgitasite, et kvalifitseerisite avaldaja pöördumise selgitustaotlusena ning vastasite avaldajale 04.12.2012 ja 02.06.2013. Edastasite ka avaldajale saadetud vastuskirjad.¹ Lisaks märkisite, et Te ei ole avaldajale koostanud ega saatnud lubatud põhjalikku vastust, kuna kõnealune pärimismenetlus oli üsna komplikatsiooniderohke ja aeganõudev.

5. 12.06.2013 vastuskiri on adresseeritud nii avaldajale kui ka kõigile pärimismenetluses osalistele. Selles kirjas esmalt teavitate, et Teieni on jõudnud avaldaja hagi pärijate vastu varalise õiguse nõude tuvastamise nõudes. Samuti märgite, et Teie seisukoht, et avaldaja nimele registreeritud korteriomand kuulub osaliselt pärandvara hulka, tuleneb asjaolust, et avaldaja on ise esitanud notarile dokumendid, mis tõendavad abielu lõppemist pärast korteri erastamist. Samuti on kirjas selgitatud vaidluse kohtuvälise lahendamise võimalusi. Nii on avaldajal võimalus esitada notariaalselt tõestatud avaldus, milles ta avaldab oma seisukohad kõnealuse korteriomandi kuulumise kohta tema ainuomandisse ehk see ei kuulu ühisvara hulka ning samuti palub notaril endale väljastada omandiõiguse tunnistuse. Juhul, kui pärijad aktsepteerivad avaldaja seisukohti, siis esitavad nemad vastavasisulise notariaalselt tõestatud avalduse ning seejärel on notaril võimalik avaldajale väljastada omandiõiguse tunnistus eelnimetatud korteriomandi kuulumise kohta avaldajale lahusvarana.

II Õiguskantsleri seisukoht

6. Käesoleval juhul on peamine küsimus sellest, kas olete avaldaja pöördumisele vastanud mõistliku aja jooksul ja kas olete vastuseid põhjendanud.

7. Avaldaja 20.11.2012 pöördumine on tõlgendatav selgitustaotlusena. Ka Te olete tõlgendanud isiku pöördumist selgitustaotlusena.

Selgitustaotlusele vastamise kord on sätestatud märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduses (edaspidi MSVS). Nii tuleb isiku selgitustaotlusele vastamisel anda taotluses soovitud teave või õiguslane selgitus või põhjendada selle andmisest keeldumist (MSVS § 5 lg 8). Tulenevalt MSVS §-st 6 tuleb selgitustaotlusele vastata viivitamatult, kuid mitte hiljem kui 30 kalendripäeva jooksul selle registreerimisest ning erilise vajaduse korral lähtuvalt vastamise keerukusest võib vastamise tähtaega pikendada kuni kahe kuuni.

Tuleb aga märkida, et märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seadus notari tegevuse suhtes otseselt ei kohaldu. Nii on MSVS § 2 lõike 1 järgi adressaatideks riigi- või kohaliku omavalitsuse või muu avalik-õigusliku juriidilise isiku asutus, organ, ametnik, töötaja või kollegiaalorgani liige ning adressaadiks ei ole Riigikogu liige ega kohaliku omavalitsuse volikogu liige. Adressaadiks on märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse tähenduses ka mittetulundusühing, sihtasutus, füüsilisest isikust ettevõtja ja äriühing teabe osas, mis puudutab riigi või kohaliku omavalitsuse eelarvest antud vahendite kasutamist (MSVS § 2 lg 1¹).²

8. Eelnevast hoolimata tuleneb isiku õigus saada vastuseid oma pöördumistele juba põhiseaduse (edaspidi PS) §-dest 14 ja 46.

¹ Olete edastanud avaldajale saadetud vastuskirjad, mille kuupäevadeks on 04.12.2012 ja 12.06.2013. Seetõttu lähtutakse edaspidi vastuskirjadest, mille kuupäevad on 04.12.2012 ja 12.06.2013.

² Lisaks kohaldub MSVS § 1 lõikest 1 tulenevalt n-õ niivõrd-kuivõrd. Notari ametitegevus ja selle käigus isiku nõustamine on reguleeritud notariaadiseaduses jms eriseadustes.

PS § 14 järgi on õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus. PS § 14 määrab nii põhiõiguste adressaadid kui ka sätestab igäuhe õiguse korraldusele ja menetlusele, sh isiku õiguse heale haldusele³.

Põhiõiguste adressaadiks on kogu avalik võim, sh ka notar,⁴ kes on vastavalt notariaadiseaduse § 2 lõikele 1 avalik-õigusliku ameti kandja, sõltumatu ametiisik, kellele riik on delegeerinud õigussuhete turvalisuse tagamise ja õigusvaidluste ennetamise ülesande. Nimelt ei saa avalik võim põhiõigustega seotusest vabaneda ei eraõiguslike tegutsemisvormide korral ega ka avaliku võimu volitusi eraisikule delegeerides. Seetõttu on avalik-õigusliku juriidilise isikuga võrdses ulatuses põhiõigustega seotud ka eraisik (füüsiline või eraõiguslik juriidiline isik), kellele on üle antud mõni avaliku võimu teostamise volitus, sealhulgas notar, kes tegutseb notariaadiseaduse ja teiste seaduste alusel.⁵

Õigus heale haldusele hõlmab mitmeid olulisi alapõhimõtteid, millest haldusorganid peavad oma igapäevatöös juhinduma – seaduslikkus, eesmärgipärasus, läbipaistvus, isikute kaasamine ja ärakuulamine, otsuste põhjendamine, viisakus ja abivalmidus, menetluse toimumine mõistliku aja jooksul jne. Üheks hea halduse põhimõtteks on ka tegutsemine mõistliku aja jooksul⁶. Teisisõnu on inimesel õigus eeldada, et teda puudutav küsimus otsustatakse mõistliku aja möödudes ning küsimuse lahendamise ega viivitata ega venitata põhjendamatult. Hea halduse tavast tulenevalt peab isikule antav vastus olema nii põhjalik ja informatiivne kui asjaolusid (pöörduja isik, juhtumi keerukus, varasem suhtlus jms) arvestades vajalik ja võimalik, sisaldama kogu asjassepuutuvat sisulist infot ning olema motiveeritud. Kokkuvõtlikult peab haldusorgan käituma isikusõbralikult kõige laiemas mõttes.

PS §-s 46 on sätestatud õigus pöörduda märgukirjade ja avaldustega riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ametiisikute poole. Vastamise korra sätestab PS § 46 lause 2 järgi seadus. Sisuliselt tuleneb PS §-st 46 igäuhe õigus saada oma pöördumisele vastus. PS §-s 46 sätestatud vastamiskohustus esitab vastuse sisule vaid esmased nõuded, eelkõige vastuse põhjendamise kohustuse.⁷ Kuigi sättes ei ole nimetatud avaliku võimu teostamise volitustega eraisikuid, tuleb ka neid PS § 46 sätte adressaatideks pidada nende olemusest ja loomise eesmärgist lähtuvalt.

Eelnevast tulenevalt leian, et seaduses sätestamatagi kuulub isiku pöördumisele vastamine hea halduse tava hulka, st adressaadi kohustuseks on vastata mõistliku aja jooksul ja ka vastust põhjendada. Seega on isikul õigus pöörduda ka notari poole ning notar on kohustatud vastama mõistliku aja jooksul ja ka vastust põhjendada.

9. Antud juhul pöördus avaldaja 20.11.2012 Teie poole oma endise abikaasa pärimismenetlust puudutavates küsimustes. Vastasite avaldaja pöördumisele nii 04.12.2012 kui ka 12.06.2013.

³ RKPJKo 17.02.2003, nr 3-4-1-1-03, punktid 12 ja 16: "Kuigi PS § 14 on sõnastatud objektiivselt, tulenevad sellest sättest ka subjektiivsed õigused, sh üldine põhiõigus korraldusele ja menetlusele [...] Euroopa õigusruumis tunnustatud põhimõtete analüüs viib järeldusele, et PS-st tuleneb isiku õigus heale haldusele, mis on üks põhiõigustest." Vt ka Ernits, M. – kommentaarid PS §-le 14, komm 1. Madise, Ü. jt (toimetuskolleegium). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Kolmas, täiendatud väljaanne. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://pohiseadus.ee/ptk-2/pg-14/>.

⁴ Vt Ernits, M. Kommentaarid PS §-le 14, komm 2.2. ja 2.2.2. - Madise, Ü. jt (toimetuskolleegium). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Kolmas, täiendatud väljaanne, Tallinn 2012. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://pohiseadus.ee/ptk-2/pg-14/>.

⁵ Samas.

⁶ Vt ka nt RKKKo 13.10.2005, nr 3-3-1-44-05, p 15; 29.03.2006, nr 3-3-1-81-05, p 8; 11.12.2006, nr 3-3-1-61-06, p 20; 05.03.2007, nr 3-3-1-102-06, p 21.

⁷ O. Kask. Kommentaarid §-le 46, komm 3. - Madise, Ü. jt (toimetuskolleegium). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Kolmas, täiendatud väljaanne, Tallinn, 2012. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://pohiseadus.ee/ptk-2/pg-46/>.

Kusjuures 04.12.2012 vastuskirjas kinnitasite, et olete avaldaja pöördumise kätte saanud ning koostate ja saadate temale ametliku ja korrektse vastuse, ning 12.06.2013 vastuskirjas üksnes nentisite, et kõnealune korteriomand kuulub pärandvara hulka, sest avaldaja on ise vastavad dokumendid esitanud. Samas Te ei ole oma vastuskirjades põhjendanud, miks Te ei nõustunud isiku seisukohaga korteriomandi kui lahusvara osas.

Lähtudes eelnevalt leian, et Te ei ole avaldaja pöördumisele vastanud mõistliku aja jooksul ja olete jätnud vastused põhjendamata. Eeltoodust lähtudes soovitan Teil kaaluda avaldaja ees vabandamist ja avaldajale uuesti vastamist. Samuti soovitan võtta kasutusele meetmed, et isikud saaksid oma pöördumistele vastused mõistliku aja jooksul ning vastused oleksid ka põhjendatud.

Teie vastusest ja kohtute infosüsteemist selgub, et avaldaja on pöördunud korteriomandi lahusvaraks olemise tunnistamise nõudega kohtu poole.⁸ Kohus on andnud pooltele tähtaja vastamiseks ning tõendite esitamiseks 13.09.2013. Seetõttu ootan Teie vastust käesolevale kirjale ja minu soovitudele viivitamata, kuid mitte hiljem kui 12.09.2013.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Kristel Lekko 693 8443
kristel.lekko@oiguskantsler.ee

⁸ Tsiviilasi nr 2-13-28274.